

Masopust, masopustní úterý (letos 1. března)

*Masopust držíme,
nic se nevadíme,
pospolu:
proč bychom se hádali,
když jsme se tak shledali
poznovu?*

*V dobrém jsme se sešli,
rádi jsme se našli
pospolu:
dříve, než se rozejdem,
ještě sobě připijem
poznovu.*

Období veselí, odpočinku, radosti a zábavy. Období zabijaček i svateb, které vrcholí průvody masek. To je masopust, v užším slova smyslu třídní období zábavy, v širším významu několikátýdenní období klidu mezi dvěma fázemi roku, jak ho prožívaly staré zemědělské společnosti. Tak, jak jej dnes známe u nás, má svůj původ zřejmě v dobách ještě předkřesťanských a v různých podobách ho najdeme u mnoha slovanských národů. To ale neznamená, že bychom nějakou dobu našeho masopustu nenašli prakticky ve všech evropských kulturách.

Celé masopustní období začíná po svátku Tří králů (6. ledna) a končí na Popeleční středě. Její datum není pevné a závisí na tom, na kdy připadnou Velikonoce. Masopust tedy končí v rozmezí od poloviny února do začátku března, každý rok jinak. Jak už jsme zmínili, je to období hojnosti a zábavy, které je ohrámeno dvěma postními dobami. Podívejme se teď na nejzajímavější – a odjakživa nejveselejší a nejrozvernější – poslední masopustní dny.

Tučný čtvrtek býval spojen se zabijačkou a hostinou. Masopustní neděle, pondělí a úterý zase ovládly průvody masek a taneční zábavy. Ta poslední, úterní, končila o půlnoci. Těsně před ní zahrála kapela k poslednímu tanci, o půlnoci ponocný zatroubil na roh a lidé se rozešli. Začalo dlouhé čtyřicetidenní období půstu.

Masopustní tradice je dodnes živá a v Čechách i na Moravě se dokázala udržet i přes všechny otřesy, které dvacáté století přineslo. Po roce 1989 přišel doslova „boom“ maškarních průvodů, ale tam, kde byla tradice slabší, většinou rychle zanikly. Dnes potkáme průvody masek v řadě obcí, přičemž provedení a zvyky se mohou značně lišit. Společné je to, že s průvodem jde hudba, masky se zastavují u jednotlivých domů, kde dostávají pohoštění, a je jim „vše dovoleno“. Mnohdy hraje důležitou roli tanec, ať už v podobě, která přísně zachovává folklórní věrnost („Turci“ na Hlinecku), nebo se přizpůsobuje dnešku („kolečko“ ve Skalách na Písecku). Na některých místech se zachoval zvyk symbolicky porazit, zastřelit nebo pochovat nějakou postavu, osobu nebo předmět (kobyly, medvěda, basu).

Vzhledem k dnešnímu způsobu života se konají masopustní průvody většinou v sobotu před masopustním úterým, ale jsou ještě obce, kde maškary chodí právě v úterý. Pojetí dnešních

masopustních maškar je zhruba dvojí: buď v dobrém slova smyslu konzervují jejich podobu tak, jak se dochovala z dřívějších dob, a nijak ji nemění. O tuto tradici většinou pečují odborně vedené folklórní skupiny. U nás je to třeba studnický masopust (Hlinsko, kraj Vysočina), který se zachoval v téměř autentické podobě z konce 19. století a je jako jediný v ČR zapsán za Seznamu světového nehmotného kulturního dědictví UNESCO, nebo v jižních Čechách masopustní koledy v Doudlebech na Českobudějovicku. Druhý přístup k masopustu sice těží z tradice, ale nebrání se jejím úpravám a aktualizacím. Příkladem je třeba maškarní průvod v Milevsku (zapsán na Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury ČR), který zachovává tradiční prvky - na konci průvodu se zabít Bakus, symbol masopustu - a některé starobylé masky, ale jinak průvod reaguje na současné události a masky se libovolně mění. Důležité je, že zůstává zachován ráz lidové zábavy, kdy lidé baví sami sebe i druhé. A o to v masopustu vždycky šlo v první řadě.

Napsal: PhDr. Jiří Kálal